

มหาวิทยาลัยกับการพัฒนาเทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม โดยศาสตราจารย์พิเศษจอมจิน จันทรสกุล

ตามทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การสร้างเศรษฐกิจฐานความรู้และการสร้างปัจจัยแวดล้อมเพื่อสนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตและบริการในภูมิภาคบนพื้นฐานแนวคิดสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม รวมทั้งต่อยอดองค์ความรู้ให้สามารถสนับสนุนการสร้างมูลค่าในการปรับปรุงโครงสร้างการผลิตและบริการในทุกชั้นตอนตลาดห่วงโซ่อุปทาน เพื่อให้เศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นพลังขับเคลื่อนใหม่ไปสู่เศรษฐกิจที่สมดุลและยั่งยืนในระยะยาวพร้อมกับสร้างระบบประกันและบริหารจัดการความเสี่ยงในด้านเศรษฐกิจ สร้างบรรยากาศที่เสรีและเป็นธรรมให้เอื้อต่อการผลิต การค้า และการลงทุน รวมทั้งการพัฒนาผู้ประกอบการใหม่ สร้างเครือข่ายพื้นฐานและโลจิสติกส์ภายในที่เชื่อมโยงกับประเทศภูมิภาค ซึ่งมีแนวทางสำคัญ เช่น

1. พัฒนาการผลิตภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตร
2. พัฒนาภาคอุตสาหกรรม
3. พัฒนาภาคบริการ
4. พัฒนาภาคการค้าและการลงทุน
5. พัฒนาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม
6. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
7. ปฏิรูปกฎหมายเศรษฐกิจและกฎระเบียบต่างๆ

สำหรับการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม เพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนภาคเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืนบนฐานความรู้ ภูมิปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ด้วยการส่งเสริมการลงทุนวิจัยและพัฒนาหรือผลักดันให้มีการนำงานวิจัยไปต่อยอด ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์และชุมชน อันจะก่อให้เกิดการแพร่กระจายขององค์ความรู้และนวัตกรรม และนำไปสู่การสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดย (1) สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรม (2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมให้ทั่วถึงและเพียงพอทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนนั้นนับว่าสอดคล้องกับนโยบายสภามหาวิทยาลัย อุบลราชธานี ระยะ 2 ปี (พ.ศ. 2568 – 2569) โดยเฉพาะในเป้าหมายที่ 2 ซึ่งเกี่ยวกับการสร้างความเป็นเลิศด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยในภูมิภาคอาเซียน มีการร่วมมือด้านการวิจัย นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ความต้องการของสังคมและสร้างประสิทธิภาพของท้องถิ่นและภูมิภาคให้สามารถพึ่งพาตนเองและเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งมีนโยบายดังนี้

1. พัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการและการวิจัยทั้งทางด้านการเกษตรและอาหาร ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์และการศึกษา ได้รับการยอมรับด้านความเชี่ยวชาญในวิชาชีพและแข่งขันได้ในระดับอาเซียน
2. ปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานและระบบบริหารการวิจัยที่สามารถสร้างงานวิจัยและต่อยอดเป็นนวัตกรรมที่นำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ เพื่อเพิ่มพูนมูลค่าให้เศรษฐกิจในชุมชน และคุณภาพชีวิตของชุมชน สังคม และงานวิจัยที่นำไปสู่การจดทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาได้ รวมถึงส่งเสริมการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

3. เพิ่มศักยภาพ/พัฒนาสมรรถนะอาจารย์ด้านการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อสร้างความเป็นเลิศด้านนวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการแก้ปัญหาเชิงพื้นที่และทิศทางการพัฒนาประเทศ เพื่อสร้างชื่อเสียงและการยอมรับในระดับสากล พร้อมขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้รับการเปลี่ยนสถานเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐตาม พ.ร.บ.

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. ๒๕๖๘ โดยในหมวด 1 มาตรา 7 กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาและพัฒนากำลังคนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สร้างโอกาสการเรียนรู้สำหรับคนทุกช่วงวัย ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย สร้างนวัตกรรม พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้บริการทางวิชาการแก่สังคมและชุมชน รวมทั้งร่วมพัฒนาพื้นที่ในเขตอีสานใต้และอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง อนุรักษ์ สืบสาน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ถ้าดูตามข้อกำหนดในมาตรา 7 นี้จะเห็นว่ามหาวิทยาลัยนอกจากมีหน้าที่ในการสอนหรือการผลิตบัณฑิตแล้ว ยังต้องทำการวิจัย สร้างนวัตกรรม พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้วย ซึ่งก็สอดคล้องกับเป้าหมายและนโยบายของสภามหาวิทยาลัยดังที่กล่าวถึงไว้ในเป้าหมายที่ 2 และภายใต้วัตถุประสงค์ตามมาตรา 7 มหาวิทยาลัยอาจจัดดำเนินการวิจัยสร้างนวัตกรรมหรือดำเนินการอื่นร่วมกับสถานศึกษาชั้นสูงหรือสถาบันอื่นในประเทศหรือต่างประเทศหรือขององค์กรระหว่างประเทศได้ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 12 ของ พ.ร.บ. ฉบับนี้ จึงเห็นได้ว่า พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พ.ศ. 2568 นอกจากกำหนดให้มหาวิทยาลัยมีหน้าที่ในการพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัยและนวัตกรรมแล้ว ยังเปิดโอกาสให้มหาวิทยาลัยดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของมหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัยได้ตระหนักถึงการวิจัยและการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนาชุมชนสังคมมาเป็นเวลานาน โดยนอกจากกำหนดไว้ในนโยบายแล้ว ยังให้การส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น การจัดสรรเงินสนับสนุนนักวิจัย โดยคณะกรรมการบริหารกองทุนวิจัย นวัตกรรมและบริการวิชาการ ซึ่งเน้นสัดส่วนการให้ทุนที่สูงต่อการสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2569 นี้ได้จัดสรรเงินให้กับด้านการวิจัยและนวัตกรรมถึงร้อยละ 88.85 ของเงินสนับสนุนการวิจัยที่มหาวิทยาลัยจัดสรรให้ นอกจากนี้สำนักงานส่งเสริมบริหารงานวิจัย บริการวิชาการและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ร่วมกับคณะกรรมการบริหารโครงการวิจัย ได้จัดประชุมสัมมนาเพื่อทบทวนยุทธศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีระยะสี่ปี (พ.ศ. 2571 – 2574) โดยได้ทบทวนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและความท้าทายด้านการวิจัยและนวัตกรรมของมหาวิทยาลัย และยกראงยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์และแผนงานวิจัยประเด็นวิจัยสำคัญ (Flagship) และกลไกสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วยยุทธศาสตร์ถึง 7 ด้าน

นอกจากนี้ในช่วงที่ผ่านมามหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัยได้พยายามสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อกระตุ้นให้ทำการวิจัยและสร้างนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างต่อเนื่อง เช่น การมีศูนย์วิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารพื้นบ้าน มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี การร่วมจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (Science Park UBU) ซึ่งมีโรงงานต้นแบบ (Pilot Plant) ที่มีความพร้อมในการผลิตหรือนำผลงานวิจัยไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้ โครงการก่อสร้างโรงงานต้นแบบผลิตเครื่องสำอาง มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ซึ่งจะเป็นการรับรองการนำผลงานวิจัยด้านเครื่องสำอางและผลิตภัณฑ์ใกล้เคียงไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์ การออกข้อบังคับวิสาหกิจ พ.ศ. 2568 เพื่อส่งเสริมการนำองค์ความรู้ ภูมิปัญญา งานวิจัย นวัตกรรม เทคโนโลยี งานสร้างสรรค์ งานออกแบบ ทรัพย์สินทางปัญญา ผลิตภัณฑ์ การบริการและทรัพย์สินอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงธุรกิจให้เกิดรายได้เป็นทุนสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจของมหาวิทยาลัยหรือส่วนงานของมหาวิทยาลัย การร่วมมือกับสถาบันหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกประเทศ เช่น สำนักงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช) ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (MTEC) และสถาบันการศึกษาในต่างประเทศ โดยมีการทำข้อตกลงกัน (MOU) ที่เป็นมาตรฐาน

สำหรับอุทยานวิทยาศาสตร์ เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ มีเป้าหมายหลักเพื่อส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา โดยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมไปสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และเชิงสังคม ตลอดจนสร้างและบ่มเพาะผู้ประกอบการนวัตกรรมเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ ทำหน้าที่ เป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยี การเร่งรัดให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ รวมถึงเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างภาคอุตสาหกรรม ภาครัฐ ภาคการศึกษาและภาคชุมชนท้องถิ่น โดยนำองค์ความรู้ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย มาช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับธุรกิจและอุตสาหกรรม พร้อมด้วยบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยยกระดับศักยภาพการผลิต เพิ่มมูลค่า ปรับปรุงมาตรฐานให้กับสินค้าและอุตสาหกรรม อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคโดยตรง ซึ่งเป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับภูมิภาค ยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

การจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ในภูมิภาคเป็นกลยุทธ์ในการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค โดยมุ่งนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปเหนี่ยวนำให้เกิดการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนและพื้นที่ด้วยความสำคัญดังกล่าวคณะรัฐมนตรีจึงมีมติเห็นชอบในยุทธศาสตร์การพัฒนาอุทยานวิทยาศาสตร์ของประเทศและเห็นชอบให้มีการจัดตั้งโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2555 โดยได้รับงบประมาณในการดำเนินงานจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วท.) ในขณะนั้นซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็นกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.)

โครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีการดำเนินงานมาตั้งแต่ พ.ศ. 2549 โดยเริ่มดำเนินการด้านการบ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันอุดมศึกษา (University Business Incubator: UBI) ภายใต้การสนับสนุนของ สกอ. ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 ได้มีการศึกษาความเป็นไปได้ของการจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบกับมีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบโครงการจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค จึงได้ดำเนินโครงการอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมี 4 มหาวิทยาลัยร่วมก่อตั้ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นแม่ข่ายภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมกิจการอุทยานวิทยาศาสตร์ (สอว.) กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ก็ได้เริ่มดำเนินการด้านการบ่มเพาะวิสาหกิจเทคโนโลยี (Technology Business Incubator: TBI) การดำเนินด้านทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิเทคโนโลยี (Technology Licensing Office: TLO) การให้บริการด้านการออกแบบนวัตกรรม การดำเนินงานด้านการยกระดับความสามารถด้านการวิจัยของเอกชนหรือการวิจัยร่วมเอกชน การให้บริการห้องปฏิบัติการ และการบริการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย โดยดำเนินงานภายใต้สำนักงานส่งเสริมบริหารงานวิจัย บริการวิชาการ และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ในปี 2560 ได้มีการขอใช้พื้นที่ของมหาวิทยาลัยเพื่อประกอบการขอรับงบประมาณก่อสร้างอาคารอุทยานวิทยาศาสตร์ และสภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้มีมติจัดสรรพื้นที่เพื่อการดำเนินการอุทยานวิทยาศาสตร์ ตามมติที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ครั้งที่ 8/2560 วันที่ 30 กันยายน 2560 วาระที่ 4.4.2 เพื่อให้อุทยานวิทยาศาสตร์ใช้ในการขอรับงบประมาณดำเนินการต่อไป

ต่อมาได้มีการเสนอโครงการเพื่อขอรับงบประมาณก่อสร้างอาคารโรงงานต้นแบบด้านการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรเป็นอาหารและเครื่องดื่ม (Pilot Plant) ในการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่ (क्रम.สัญจร) ที่จังหวัดนครราชสีมา ระหว่างวันที่ 21 - 22 ส.ค. 2560 และเสนออีกครั้งในการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่ (क्रम.สัญจร) ที่จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 23 - 24 ก.ค. 2561 โดยมีมติ ครม. ให้การสนับสนุนการก่อสร้างอาคารโรงงานต้นแบบของมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จำนวน 3 อาคาร และเห็นชอบในการสนับสนุนการก่อสร้างอาคารอุทยานวิทยาศาสตร์ภูมิภาค มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ปี 2562 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารโรงงานต้นแบบหลังที่ 1 โรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทเนื้อสัตว์ และก่อสร้างแล้วเสร็จ เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการวันที่ 1 มิ.ย. 2563

ปี 2563 มหาวิทยาลัยอุบลราชธานีได้รับงบประมาณก่อสร้างอาคารโรงงานต้นแบบหลังที่ 2 โรงแปรรูปผลิตภัณฑ์ประเภทผักและผลไม้ การก่อสร้างแล้วเสร็จและเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการต้นปี 2565

ปัจจุบันโรงงานต้นแบบทั้งสองเปิดให้บริการแก่ผู้ประกอบการ เกษตรกร เอกชน อุตสาหกรรม SME และนักวิจัยอย่างครบวงจรภายใต้มาตรฐานที่เกี่ยวข้องของไทยและสากล รวมถึงเป็นสถานที่ฝึกอบรมและสถานที่ดูงานแก่นักเรียนนักศึกษาและบุคคลทั่วไปด้วย โดยมีพันธกิจหลักๆ คือ

1. สร้าง บ่มเพาะ และพัฒนาผู้ประกอบการนวัตกรรม (Startup และ SMEs) ที่มีศักยภาพ
2. ผลักดันผลงานวิจัยและนวัตกรรมไปสู่การใช้ประโยชน์
3. สร้างระบบนิเวศน์สำหรับการทำธุรกิจนวัตกรรมในพื้นที่

อุทยานวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี จึงถือว่าเป็นหน่วยงานสำคัญที่จะช่วยนำผลงานวิจัยและนวัตกรรม ไปต่อยอดในเชิงพาณิชย์ได้เป็นอย่างดี

จากข้อมูลที่กล่าวถึงเป็นเพียงบางส่วนที่มหาวิทยาลัยและสภามหาวิทยาลัยให้การสนับสนุน ในช่วงที่ผ่านมาบุคลากรของมหาวิทยาลัยมีผลงานวิจัยดีเด่นและได้รับรางวัลเป็นจำนวนมาก แต่ผลงานวิจัยที่สามารถนำไปต่อยอดและประสบความสำเร็จในเชิงพาณิชย์ยังมีค่อนข้างน้อย ส่วนงานต่างๆ จึงอาจต้องวางแผนงานวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบายที่กำหนดไว้และพิจารณาให้รอบคอบ สิ่งสำคัญคือจะต้องกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ (KPI) ในแต่ละกิจกรรมหรือโครงการ ซึ่งจะต้องติดตามผลการดำเนินงานอย่างใกล้ชิดว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเฉพาะโครงการงานวิจัยหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ โครงการวิจัยหรือนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสังคม

งบประมาณสนับสนุนการวิจัยในแต่ละปีมหาวิทยาลัยไม่สามารถจัดสรรให้ได้มากนัก เพราะฉะนั้นผู้บริหารส่วนงานต่างๆ รวมทั้งนักวิจัยเองจำเป็นต้องสรรหาแหล่งทุนจากภายนอกด้วย ซึ่งอาจจะเป็นจากหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคเอกชน เป็นต้น

.....